

**КОГА СЕ ЖЕНИ МЕЧКАТА, ИЛИ ПРЕДСТАВАТА ЗА  
МЕТЕОРОЛОГИЧНО ВРЕМЕ В БЪЛГАРСКИТЕ  
И ЧЕШКИТЕ ПРОГНОСТИКИ**

*Катерина Томова*

*Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“*

**WHEN DOES THE BEAR GET MARRIED OR THE CONCEPT OF  
WEATHER IN BULGARIAN AND CZECH WEATHER PROVERBS**

*Katerina Tomova*

*Paisii Hilendarski University of Plovdiv*

The text is an attempt to extract and outline the notion of weather in Bulgarians and Czechs. The main research material is the so-called prognostics (weather proverbs) – short verbal folklore genres that summarize human knowledge of nature, climate and weather.

*Key words:* weather, weather proverb, Czech language, Bulgarian language

Времето и пространството като основни параметри на човешкото битие са добре проучени, но лингвистичният интерес към метеорологичните и климатичните прояви на времето в най-добрия случай се изчерпва със съставяне на специализирани речници.

Идеята на настоящото изследване е да очертае някои аспекти от проблематиката на представата за *метеорологично време* чрез анализ на структурно-семантичната специфика на прогностиките в два славянски езика – българския и чешкия. С оглед на уточняване на лингвистичния фон на тематиката следва да отчетем на първо място разликата в лексемите *време/поčasí*. Според тълковните речници лексемата за метеорологичната категория *време* е омонимна на многозначната лексема *време* (Попов 1994: 110). Липсата на отделна лексема се компенсира с употребата на двукомпонентна колокация от прилагателно и съществително име (*метеорологично + време*), докато чешкият език е по-прецизен в категоризацията на представата за време и по-

добно на други езици, създава специална лексикална единица (срв. рус. *время – погода*; англ. *time – weather*; тур. *zaman – hava*).

Под *представа* разбираме познанието и менталната репрезентация на конкретен фрагмент от реалния свят у всеки отделен носител на езика, които същевременно са и общо споделяни от целия етнос, и са фиксирани в емпирични, донаучни понятия. Една от причините да не използваме популярния в когнитивната наука термин *концепт*, е нееднозначното му тълкуване. За целите на настоящия текст употребата на *представа* изглежда по-подходяща и поради факта, че търсим най-вече лингвокултурологичния и етнолингвистичния ракурс към проблематиката. Сравнително нови лингвистични дисциплини (от края на ХХ в.), лингвокултурологията и етнолингвистиката носят основните белези на съвременната хуманитаристи (а и на цялото научно познание) – антропоцентричен фокус и интердисциплинарна методология. Въпреки сходните изследователски полета етнолингвистиката проучва основно историческите факти, а лингвокултурологията – съвременните (Маслова 2001: 10). С оглед на спецификата на изследвания обект именно подобна междудисциплинарна комбинация позволява осъществяване на целите на проучването. Ако приемем, че виждаме, чуваме и възприемаме света около себе си именно по този, а не по друг начин главно поради факта, че изборът ни при интерпретацията на света се предопределя от езиковите навици на обществото (Сапир 1993: www), то следва, че езикът е този, който в голяма степен конструира света за даден етнос, преформатирайки обективната действителност. Като съпоставяме начините, по които българинът и чехът „виждат“ метеорологичното време, и анализираме приликите и разликите между българския и чешкия формат, бихме могли да докажем хипотезата си. Метеорологичните прогностики (МП) според нас експлицират тип фолклорно знание, което е културно-историческа универсалия, а самите прогностични единици представляват лингвокултуреми.

Емпиричният материал е събиран за чешкия език от сайтовете [www.pranostika.cz/](http://www.pranostika.cz/) и <https://www.pranostik.cz/>. Българският език е представен с много по-скромно количество единици, подбрани от Вацов, С., *Народна метеорология: Сбирка от български народни поговорки, пословици, правила и предсказания за времето*, София, 1900, и Шарланова, В., *Народна метеорология. Народни представи и вярвания за атмосферните явления*, ИА ФДК, София, 1999 (423 бр.), както и от сайтовете [cveti-terzieva.com/index.php/i-oshte/praznitzi/narodna-meteorologiya](http://cveti-terzieva.com/index.php/i-oshte/praznitzi/narodna-meteorologiya) и <https://www.stringmeteo.com/forum/viewtopic.php>. От прогностичните единици отделихме онези, които нямат пряко отно-

шение към прогнозата за времето и очакваната реколта и са твърде общи. Напр. *Važte si chleba, bez něho je lidem zle. Na svatého Václava (28.09) není s bábou zábava!* Така броят намаля до 3955 (3532 чешки – 423 български).

При анализа вземаме предвид и разликата от около месец в аграрно-годишния цикъл на българи и чехи, като в лингвистичен план това най-ясно е фиксирано във фразеологизма за променливо, непостоянно време – *мартенско време : aprílové počasí*.<sup>1</sup> Обяснението откриваме в обстоятелството, че въпреки относително сходните климатични условия все пак климатът в Чехия е умереноконтинентален, докато в България е налице и преходен континентално-средиземноморски тип.

За българската лингвистична наука терминът *прогностика* е нов. Използван е като преводен еквивалент на чешкия *pranostika* в *Речник на термините от словесния фолклор. България* и е дефиниран като народно знание, изразено в кратки словесни форми, свързано с прогнози за климата, природни и социални бедствия, условия за земеделски дейности, за аграрна продукция, за здраве и благополучие, за женитба, за болест и смърт и др. (Отченашек 2013: 207). За сравнение в многотомния речник на книжовния чешки език информацията е следната:

**pranostika** – (pragnostika, prognostika, pronostika) – předpověď, hl. počasí n. vůbec budoucích věcí, lidová průpověďka obsahující takovou předpověď n. životní zkušenost (Хавранек 1989: 390). Речникът маркира лексемите *prognostika*, *pronostika* като архаични. Терминът има гръцко-латински произход (*prognosis* през латински *prognosticatio*, *prognostica*) и е специфичен за чешкия и словашкия език. В българския език за този тип кратки гадателни жанрове най-често се използват названията *предсказание*, *предзнаменование*, *гадание*, *получба*, *прокоба*. Липсва обаче специален термин. Ако става дума за съставяне на прогноза за времето и климатичните условия, разбира се, винаги съществува възможността да прибегнем към описателен вариант, каквато е практиката в някои други езици – напр. англ. *weatherproverbs* (пословици за времето), нем. *die Wetterregel* (метеорологични правила, правила за времето) или *die Bauernregel* (фермерски, селскостопански правила), ит. *proverbi sul/del tempo*, *proverbi meteolologici* (пословици за времето, метеорологични пословици), пол. *przysłowia kalendarzowe* (календарни пословици).

<sup>1</sup> Същата разлика се появява при сравнение на названията на месеците в няколко славянски езика. В хърватски *listopad* е названието на десетия месец, докато в чешки, беларуски, полски и украински – на единадесетия. С жътвата е свързано името на чешкия, полския и украинския август, а на хърватски – юли.

Първоначално терминът се използва за различни предсказания (основно астрологични и астрономични<sup>2</sup>), докато в съвременното чешко общество с *прогностика* се означава прогноза за времето и/или свързаните с него разнообразни селскостопански дейности. Това дава основание на М. Чехова да твърди, че значението на термина е до известна степен по-тясно, но същевременно и по-широко от това, с което се използва в речевата практика. Прогностиката изразява прогноза, но не каква да е, а свързана с времето и сезоните. Прогностики представляват също и констатациите за земеделската и животновъдната работа през определен годишен сезон, конкретен месец или ден (Чехова 2000: 132). Неслучайно в т. 4 на *Речника на чешката фразеология и идиоматика* единици като *Svatá Ana – chladná z rána* са маркирани като прогностики за разлика от други с прогностичен характер. Напр. *Černá kočka přes cestu znamená neštěstí/smůlu*. Електронният вариант на *Енциклопедичния речник на чешкия език* също определя прогностиката като *метеорологична<sup>3</sup> пословица, т.е. изразена под формата на изречение взаимозависимост между годишния сезон, обикновено свързан с конкретни празници, типа време и (препоръчвания) полски и друг вид труд, дейност* (<https://www.czechency.org/slovník/PRANOSTIKA>).

Фолклорната култура изразява исторически оформилите се особености на етноса и общите черти от неговите живот, история, бит и менталитет, при това на ниво универсалии, от една страна, и взаимовръзките между традициите, от друга (Путилов 1994: 147). В контекста на това системата от проучваните прогностични единици вербализира т.нар. *народна метеорология*. Специфичен тип фолклорно знание, народната метеорология<sup>4</sup> представлява всичко, което народът знае или вярва за природата, климата и атмосферата, но винаги в тясна връзка с аграрния труд. Създаването, съхранението и предаването на тези колективно споделяни познания е присъщо на всеки народ, тъй като засяга пряко прехраната и оцеляването му. Това позволява да рискуваме<sup>5</sup> и да определим този тип фолклорно знание като културно и ис-

---

<sup>2</sup> В енциклопедичния речник на Ян Ото от края на XIX и началото на XX в. дефиницията за прогностика гласи *předpovídání hvězdářské, hvězdopravecké (planetáře), předpovídání povětrnosti i pravidla hospodářská, jež bývala uveřejňována v minucích* (Ото 1903: 539 – 540).

<sup>3</sup> Подчертаването е мое.

<sup>4</sup> Перифразираме думите на Ив. Шишманов за фолклора изобщо – „всичко, което знае или вярва народът за себе си, за ближния си и за природата, която го окръжава“ (Шишманов 1965: 12).

<sup>5</sup> Имаме предвид, че не можем да твърдим със сигурност, че става дума за абсолютна универсалия, тъй като не разполагаме с информация за всички живи езици.

торически детерминирана универсалия. „Прогнозите за времето са основани на многовековния опит на селския стопанин и отразяват наблюдателността му, неговия стремеж да разбере и използва процесите и явленията в окръжаващата го природа“ (Отченашек 2013: 207). Като важен пласт от традиционната духовна култура на всяко общество, народната метеорология всъщност съдържа сериозно количество етнолингвистична и лингвокултурна фонова информация, но като самостоятелен обект на проучване остава някак встрани от научния интерес. С народната метеорология се занимават основно етнологията и фолклористиката, както и историците на метеорологичната наука. Прогностиките са изследвани и анализирани в лингвистичен аспект само в рамките на паремиологичния фонд на езика. Спецификата им обаче оставя голяма част от тях отвъд границите на този фонд, дори и през призмата на широкото схващане за фразеологията. С цел обхващане на целия прогностичен материал по-оправдано изглежда представянето на прогностиките като отделна система от словесни произведения, семантично организирана около понятията *време* (метеорологично) и *труд* (аграрен). Доколкото елементите на системата представляват текст, те могат да бъдат анализирани с оглед на формата, съдържанието и функциите си.

По-подробно представяме само един възможен аспект, който въпреки своята очевидност при съпоставка на два езика изисква особено внимание. По отношение на формата си проучваните единици са езикови знаци от предикативен тип. Представляват завършени изречения. Следователно фразеологични словосъчетания от типа *циганско лято* (*период на топло и сухо време около Димитровден*), *мартенско време* (*променливо, непостоянно време*), *řehořská zima*<sup>6</sup>, *ledoví/kamenní tuži*<sup>7</sup> и др. не са прогностики. Въпреки огромното разнообразие в структурно-семантичен план ясно се обособяват два основни типа изреченски конструкции. МП или имат свободен словоред и се създават отново и отново в процеса на речта, или се отличават с относителната устойчивост и възпроизводимостта на готови единици. Първият тип според нас представляват своеобразни протопрогностики (първообрази на метеорологична прогностика). Те са лишени от образно-експресивен характер и семантична трансформация в лексикалния

<sup>6</sup> На 12 март католическата църква почита св. Григорий. Народът смята, че това е периодът на последните големи зимни студове.

<sup>7</sup> Периодът между 12 и 14 май се свързва с последните пролетни застудявания. В църковния календар на тези дати се отбелязват празниците на св. Панкратий, св. Серваций и св. Бонифаций.

състав. Доказателство за хипотезата си откриваме в сходния начин, по който са формулирани този вид прогнози в Гадателните книги<sup>8</sup> (напр. *Месец н о е м в р и. Ако прогърми през нощта, медът ще бъде много.*). Освен това паремиологичната кратка, нередко римувана форма се получава в резултат на достатъчно дълга употреба и продължително действие на закона за езиковата икономия.

Доколкото прогностиките изразяват устойчивата връзка между две явления от обективната действителност (Толстой 2009: 656), логично е най-типични в синтактичен план да са сложните съставни изречения с подчинено обстоятелствено за условие. Обикновено подчиненото изречение стои пред главното, а условието се въвежда със съюзите *ako/jestli (jestliže), кога (когато)/když* и по-рядко с частицата *ли/-li*:

**Ако** \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_.  
**Кога (когато)** \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_.  
\_\_\_\_\_ **ли**, \_\_\_\_\_.

**Jestli (jestliže)** \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_.  
**Když** \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_.  
\_\_\_\_\_ **-li** \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_.

Ако есента е много топла, а зимата кишава, студът ще е продължителен.

Jestli vítr o Vánocích věje, jest v hojnosti dobrá naděje.

Кога пролетно, летно или есенно време ноще е студено, а дене горещо, е на суша.

Když se Kateřina klouže, jsou na Barborku louže.

Блеят ли зиме много овцете, на сняг е.

Prší-li na prvního května, bývá málo žita a sena.

Прогнозата може да бъде експлицирана без условни конструкции, като прогностичният характер се изразява с помощта на глаголи – *вещая, предвещавам, вода, показвам/znamenat, oznamenovat, značit* и др. Напр. *Дебелият сняг показва голямо плодородие. Den jasný Pavla svatého znamená hojnost dobrého.*

При единици, в чийто състав трудно откриваме лексикален или граматичен маркер, който да се асоциира със създаване на прогноза, съждението се превръща формално в абсолютна констатация. Усло-

---

<sup>8</sup> Вж. Петканова, Д. Стара българска литература. Апокрифи. Гръмник (кръговник). [macedonia.kroraia.com/bg\\_ap/dp\\_48.html](http://macedonia.kroraia.com/bg_ap/dp_48.html)

вието сякаш липсва, то се съдържа имплицитно в настъпването на конкретен ден от календара. Заради цикличната представа на средновековния човек за хода на времето денят със сигурност ще настъпи. Ако прогнозата е с по-общ характер, условните конструкции стават излишни. В синтактичен аспект тези прогностики са прости съобщителни изречения

Напр. *На свети Атанас зимата си отива.*

Сред българския езиков материал преобладават МП (97,2%) от този тип – информативни, с относително свободен словоред и лишени от особена образност.

Структурно-семантичните особености на втория вид МП позволяват определянето им като паремии. Под паремия разбираме формално и съдържателно устойчива единица, образно словосъчетание със знаков характер с идиоматичен (семантично-функционален) и изразен елемент. Освен с устойчивост, семантична и структурна обвързаност, неразчленимост, линейност и образност паремииите се отличават със силна експресивност (Юнкова 2004: 55). Към паремиологичния фонд на езика се включват пословици, поговорки<sup>9</sup>, сентенции, афоризми, крилати фрази и др. Паремията е вид фразеологизъм от повисш тип, тъй като има изреченски (пропозиционен) характер (Чермак 2009: 9). Основният признак, който отличава МП от другите фразеологизми със сходна структура, е тематиката им – метеорологична и/или аграрна (Чехова 2000: 132). Съществува обаче и друга значима разлика. Докато традиционно пословиците и поговорките притежават нравствено-оценъчно значение и изпълняват социално регулираща роля, то МП заради рационално-информативната си семантика осъществяват прогнозно-практическата функция на наръчник. Смятаме тази функционална особеност за характерна специфика на цялата система от прогностични метеорологични единици.

Изграждането на МП минава през сравнение на два факта от обективната действителност, като единият се случва в настоящето и се приема за условие, а другият се смята за очакван резултат. При метеорологичните пословици и поговорки корелацията *условие – резултат* е подложена на метафоризация с различен интензитет. Напр. една и съща ситуация – ако завали около 8 юни, дъждът е продължителен<sup>10</sup>, може да се представи или стилистично неутрално, или метафорично:

<sup>9</sup> В текста не отчитаме разликите между пословица и поговорка в унисон с английската паремиологична литература (*proverb*).

<sup>10</sup> Според метеоролозите това е резултат от нахлуването от запад на влажен океански въздух към Централна Европа в началото на почти всеки месец юни. Дъждът, раз-

*Prší-li na svatého Medarda, prší ještě čtyřicet dní po sobě a zkazí se sena. – Medardova kápe čtyřicet dní kape.*

Пълната или частичната семантична трансформация е пряко свързана с процеса на фразеологизиране на коментирани единици и превръщането им в паремии. Продължителността на тези процеси обуславя съществуването на варианти и демонстрира етапите от тази трансформация – *Prší-li na Barnabáše*<sup>11</sup> – *úroda na vinicích. Plačtivý Barnabáš – úroda na vinicích*. Като краен резултат може да се определи появата на ритмизирани и римувани прогностики. Чешкият езиков материал сочи много висок процент – 54,9%, което позволява да определим като специфична особеност на цялата система стремежа към кратка римувана форма. Напр. *Svatý Jiří jarem hýří. Jakub naseče, Anna upeče*.

Българските паремиологични прогностики са толкова малко на брой, че въпросът с ритмизирането на структурата им би могъл да се пренебрегне, още повече че най-често се използва тавтологична рима.

Напр. *Атанас гелди, яз гелди*.

*Снежна година, плодородна година*.

Най-познати и с висока фреквентност са именно римуваните прогностики, които, както отбелязва М. Чехова, обикновено се отнасят към дните на най-популярните светии (Чехова 2000: 135).

Количественото сравнение между българските и чешките МП поставя въпроса защо в чешкия език има толкова много метеорологични паремии. Отговорът е в различното историческо развитие на МП като фолклорен микрожанр. Въпреки че се предават от поколение на поколение устно, чешките прогностики сравнително рано<sup>12</sup> започват да се появяват в средновековни календари. Особено популярни в католическа Европа стават т.нар. цисияни – стихотворни календари, чиято основна цел е да организират годината според основните неподвижни църковни празници. За съвременния човек подобен календар прилича на средновековна кръстословица, чието решаване изисква немалко интелектуални усилия. Голяма роля играят римата и сричките. Броят на сричките във фразата съответства на броя на дните в месеца. Сричката, която отговаря на деня, в който се почита определен светец, съвпада с първата сричка от името му. При това цялата

---

бира се, не продължава 40 дни. Най-продължително (22 дни) през този период е валило през 1954 г. според метеорологичните данни (<https://www.irozhlaz.cz/zpravodomov/medardova-kape-maly-a-velmi-pravidelny-evropsky-monzun>).

<sup>11</sup> Св. Вартоломей – 11 юни.

<sup>12</sup> Първият чешки цисиян е от 1260 г.



фраза трябва да е римувана, за да бъде по-лесно запомнена. Постепенно съставителите на календарите усъвършенстват все повече формата и съдържанието на прогностичните единици, което паралелно с предаването от уста на уста създава поетични образи. Традицията се поддържа и от множеството печатни и ръкописни стопански ръководства и кулминира през Възраждането в засиления интерес към фолклора. Напълно се присъединяваме към извода на Е. Купцевичова, че прогностиките в процеса си на развитие от многословни и тромави през XV и XVI в. се превръщат до XIX в. основно в кратки римувани и ритмизирани форми, които информират, регулират или обобщават, като същевременно чрез имената на светците се утвърждава фиксацията с конкретни дати от календара (Купцевичова 2014: 69).

В чешките прогностики откриваме лексеми, които ясно показват, че двата големи годишни цикъла от народния календар се разделят не на четири, а на осем части, което е много по-естествен и семантично по-точен синтез на народните наблюдения (Вашку 1998: 15). Напр. *Laštovice letí, zvěstují podletí*. Освен пролет (*jaro, vesna* – св. Йозеф, 19 март), лято (*léto* – св. Медард, 08 юни), есен (*podzim, podzimek* – св. Матоуш, 21 септември) и зима (*zima* – Рождество Христово, 25 декември) в чешкия език съществуват лексемите *pozimek* или *předjaří* – св. Матей, 24 февруари, *podletí* – св. Ян Непомуцки, 16 май, *poletí* или *polétí* – св. Богородица билкарка, 15 август, *předzima* – св. Мартин, 11 ноември.<sup>13</sup>

Годината в българската народна представа за календарно време традиционно се дели на есенно-зимен и пролетно-летен цикъл и е естествено организирана около производството на хляб. Освен названията на четирите сезона обаче не е налице лексикално-семантична конкретизация в рамките на отделните годишни времена. По-малките периоди от календара са месеците, някои от които получават народното си наименование според най-големия отбелязван религиозен празник през съответния месец – гергьовски (април), костадиновски, спасовски (май), петровски (юни), никулски (декември) и др.

При съпоставка на два езика (независимо от конкретния фокус) неизбежно се появява и транслатологичният аспект на изследваната проблематика. Не приемаме мнението на С. Влахов, че метеорологичните и земеделските обобщения са лишени от подтекст и метафоричност и превеждането им не представлява особена трудност (Влахов

<sup>13</sup> Срв. <https://hodoninsky.denik.cz/serialy/ctyri-rocn-obdobi-byly-drive-malo-lide-si-rok-delili-na-osm-casti-20130113.htm>.

1980: 8). Това се отнася само за единиците, които по форма са свободни изреченски структури. Онези обаче, които имат паремиологичен характер и са римувани, едва ли могат да се преведат буквално, без да загубят от образността си. Напр. *Svatá Markyta hodila srp do žita. Na svatou Kateřinu zalez pod peřinu. Na svatého Matěje pije skřivan z koleje*. Доказателство, че прогностики от този тип принадлежат към безеквивалентната лексика, предоставя т. 4 на *Речник на чешката фразеология и идиоматика*. Една от опциите в речника е да предложи, ако съществува, превод на английски, немски, френски и руски език в края на речниковата статия. Към нито една прогностика не бе установен преводен еквивалент на който и да е от четирите езика. Следователно прогностиките изискват от преводача по-различна от буквалния превод техника. В двутомния чешко-български речник например паремията *Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout* е преведена *Атанас гелди, яз гелди* с последващо уточнение, че зимата си отива. Не сме убедени, че това е най-добрият преводен еквивалент, тъй като става дума за конкретен ден от календара – 2 февруари (Сретение Господне), а Атанасовден е на 18 януари. Един от възможните начини за превод би могъл схематично да изглежда така:

***както се казва/както казва народът, (....., защото) .....***

*Както казва народът, на Сретение Господне (чучулига само да пропее, даже и после да замръзне) идва пролетта.*

В заключение бихме могли да обобщим, че вербализираното фолклорно знание за метеорологичното време в съвременния български и чешки език значително се различава в количествено и формално отношение. Чешките прогностики сравнително рано биват фиксирани писмено, преминават от календар в календар, но паралелно и от уста на уста, като мнемоничната практика усъвършенства формата им, а съдържанието придобива метафорична образност. В съзнанието на съвременния българин това богатство, за съжаление, до голяма степен е загубено, остава между кориците на етнографски и фолклористични изследвания. Ако на български език искаме да формулираме МП, най-често започваме с *народът вярва (казва), че .....*, например на *Преображение Господне (6 август) лятото се пречупва и времето се обръща*, то в чешкия разполагаме с единица като *Svatá Anna – chladna z rána*. Кратката и същевременно устойчива форма позволява на подобни прогностики не просто да се „закрепва“ във фразеологичния фонд на съвременния чешки език, но и да се превърнат в благодатна почва за езиковата креативност на народа. Създаването на нови едн-

ници като *Svatá Anna – chladna z rána, mrzne ti marihuána*. (<https://pranostiky.legrace.cz/vypis.php?kl=2>) свидетелства за наличието на динамика и отвореност на системата от чешки прогностики.

## ЛИТЕРАТУРА

- Вацов 1900:** Вацов, С. *Народна метеорология*. Сбирка от български народни поговорки, пословици, правила и предсказания за времето. [Vatsov, V. Narodna meteorologiya. Sbirka ot balgarski narodni pogovorki, poslovitsi, pravila i predskazaniya za vremeto.] София: Държавна печатница, 1900.
- Вашку 1998:** Vašků, Z. *Velký pranostikon*. Praha: Academia, 1998.
- Влахов 1980:** Влахов, С. *Руски пословици с български преводи и съответки*. [Vlahov, S. Ruski poslovitsi s balgarski prevodi i saotvetki.], София: Наука и изкуство, 1980.
- Иванчев 2002:** Иванчев, Св. и кол. *Чешко-български речник*. [Ivanchev, Sv., i kol. Cheshko-balgarski rechnik.] София: Труд, 2002.
- Купцевичова 2014:** Купцевичова, Е. *Лингвокултурологическая ценность русских, украинских и чешских народных примет о погоде календарного цикла*. [Kuptsevichova, E. Lingvokul'turologicheskaya tsennost russkih, ukrainskih i cheshskih narodnyh primet o pogode kalendarnogo tsikla.] Disertační práce. MU FF Ústav slavistiky Brno, 2014, <[https://is.muni.cz/th/110030/ff\\_d/DISER\\_FINAL\\_Kupcevicova.pdf](https://is.muni.cz/th/110030/ff_d/DISER_FINAL_Kupcevicova.pdf)> (5.10.2017).
- Маслова 2001:** Маслова, В. А. *Лингвокултурология*. [Maslova, V. A. Lingvokul'turologiya.] Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2001.
- Отченашек 2013:** Отченашек, Я., В. Баева и кол. *Речник на термините от словесния фолклор. България*. [Otčenášek, Y., V. Baeva i kol. Rechnik na terminite ot slovesniya folklor.] Прага – София, Етноложки институт – АН на ЧР, ИЕФЕМ – БАН, 2013.
- Попов 1994:** Попов, Д., и кол. *Български тълковен речник*. [Popov, D., i kol. Balgarski talkoven rechnik.] София: Наука и изкуство, 1994.
- Путилов 1994:** Путилов, Б. Н. *Фолклор и народная культура*. [Putilov, B. Fol'klor i narodnaya kul'tura.] СПб: Наука, 1994, <<https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/001/084/index.htm>> (18.10.2017).
- Сапир 1993:** Сепир, Э. Статус лингвистики как науки. // *Избранные труды по языкознанию и культурологии*. [Sapir, E. Status lingvistiki kak nauki. // Izbrannyye trudy po yazykoznaniiyu i kul'turologii.] Москва, 1993, 259 – 265, <<http://www.philology.ru/linguistics1/sapir-93c.htm>> (13.10.2017).

- Толстой, ред. 2009:** *Славянские древности. Этнолингвистический словарь под общей редакцией Н. И. Толстого.* [Tolstoy, N., i koll. Slavyanskíe drevnosti. Etnolingvisticheskiy slovar' pod obshtey redaktsiey N. I. Tolstogo.] Т. 4. II – С. Москва: Международные отношения, 2009.
- Хавранек 1989:** Havránek, V. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého.* Praha: Academia, 1989.
- Чехова 2000:** Čechová, M. Pragmatický a jazykový charakter pranostik. // *Naše řeč*, r.83 (2000), № 3, 132 – 139.
- Чермак 2009:** Čermak, Fr. a kol. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 4. Výrazy větné.* Praha: Leda, 2009.
- Чермак 2017:** Čermak, Fr. a kol. *Nový encyklopedický slovník češtiny*, <<https://www.czechency.org/slovník/PRANOSTIKA>> (15.09.2017).
- Шарланова 1999:** Шарланова, В. *Народна метеорология. Народни представи и вярвания за атмосферните явления.* [Sharlanova, V. Narodna meteorologiya. Narodni predstavi i vyarvaniya za atmosfernite yavleniya.] София: ИА ФДК, 1999.
- Шишманов 1965:** Шишманов, Ив. Значението и задачата на нашата этнография. // *Избрани съчинения II.* [Shishmanov, Iv. Znachenieto i zadachata na nashata etnografiya. // Izbrani sachineniya II.] София: БАН, 1965, 7 – 61.
- Юнкова 2004:** Junková, B. Parémie v současných psaných publicistických textech. // *Parémie národů slovanských II: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Ostravě ve dnech 10. – 11.11.2004.* Ostrava: FF OU, 2004, 54 – 63.

#### ЕЛЕКТРОННИ ИЗТОЧНИЦИ

<[www.pranostika.cz](http://www.pranostika.cz)>

<<https://www.pranostik.cz/>>

<<http://cveti-terzieva.com/index.php/i-oshte/praznitzi/narodna-meteorologiya>>

<<https://www.stringmeteo.com/forum/viewtopic.php>>

<<https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/medardova-kape-maly-a-velmi-pravidelny-evropsky-monzun-23.10.2017>>

<<https://pranostiky.legrace.cz/vypis.php?k1=2>>